

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD:	10 RHAGFYR 2014
PWNC:	SEMINAR I'R PWYLLGOR ARCHWILIO
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD H E JONES
SWYDDOG(ION) ARWEINIOL:	RICHARD MICKLEWRIGHT
SWYDDOG CYSWLLT:	RICHARD MICKLEWRIGHT
GWEITHREDU:	

CEFNDIR

Fel rhan o raglen wella'r Cyngor, cynhaliwyd seminar yn ddiweddar i asesu effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio ac i nodi unrhyw newidiadau a oedd yn haeddu ystyriaeth o ran Cylch Gorchwyl neu weithgareddau'r Pwyllgor.

Mae'r adroddiad hwn yn trafod nifer o faterion a gododd yn y seminar hwnnw.

Mae Cylch Gorchwyl cyfredol y Pwyllgor ynghlwm fel Atodiad A.

Mae'r Pwyllgor yn canolbwyntio'n bennaf, ond nid yn unig, ar faterion yn ymwneud â rheolaeth ariannol a rhoddwyd llai o flaenoriaeth yn hanesyddol i faterion llywodraethiant a thryloywder.

Gellid dadlau y byddid modd cryfhau trefniadau llywodraethiant yn y Cyngor petai asesiadau llywodraethiant yn cael lle mwy amlwg yng nghylch gorchwyl y Pwyllgor.

Mae nifer o fecanweithiau'n cael eu hystyried er mwyn sicrhau hynny, gan gynnwys:-

- (i)** newid enw'r Pwyllgor yn Bwyllgor Archwilio a Llywodraethiant;
- (ii)** adolygu Cylch Gorchwyl ffurfiol y Pwyllgor i roi mwy o sylw i faterion llywodraethiant a datblygu rôl y Pwyllgor o ran ymgysylltu gyda rheoleiddwyr allanol eraill ar wahân i Archwilwyr (oherwydd mae'r Pwyllgor eisoes yn ymgysylltu'n effeithiol gydag Archwilwyr).

Bydd y Cyngor yn wynebu cryn bwysau ariannol yn ystod y blynyddoedd nesaf. Er mwyn diogelu gwasanaethau yn wyneb pwysau o'r fath, mae'n hynod debygol y bydd angen i'r Cyngor sefydlu partneriaethau ehangach gydag awdurdodau lleol eraill a'r sector cyhoeddus yn gyffredinol.

Mae perygl y bydd sefydlu partneriaethau yn cael yr effaith anfwriadol o leihau atebolrwydd a thryloywder oherwydd mae'n anorfod y bydd y berthynas rhwng endid gwasanaeth ac arweinyddion corfforaethol ac/neu Aelodau etholedig corff sy'n rhan o'r bartneriaeth yn pellhau ac yn llai clir ac effeithiol.

Byddai o fantais, felly, i Ynys Môn roi swyddogaeth benodol i'r Pwyllgor o ran asesu effeithiolrwydd partneriaethau o'r fath.

Er mwyn rheoli'n effeithiol y gwaith a gyfyd yn sgil hyn, mae'n debygol y byddai angen cynnal mwy o gyfarfodydd o'r Pwyllgor hwn yn ystod y flwyddyn. Ar hyn o bryd, mae'r Pwyllgor yn cyfarfod bedair gwaith y flwyddyn. Rhagwelir y byddai angen cynnal 5 neu 6 o gyfarfodydd y flwyddyn.

Credir bod y Pwyllgor yn cyflawni ei ddyletswyddau'n effeithiol ac i safon uchel. Cydnabyddir y byddai o fantais cyflwyno mecanwaith sy'n caniatáu i hynny gael ei ddangos yn wrthrychol ac mewn modd sy'n caniatáu i unrhyw faterion sy'n datblygu gael eu nodi a chael sylw.

Mae adroddiad CIPFA ar Werthuso Effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio yn cynnwys rhestr wirio hunanasesu flynyddol ac, yn 2.5, awgrymwyd y byddai'n ddefnyddiol i'r Pwyllgor ei chwblhau bob flwyddyn er mwyn profi ei fod yn parhau i weithio mewn modd effeithiol. Byddai hynny'n adeiladu ar y gweithdai blynyddol a gynhelir ar hyn o bryd.

ARGYMHELLION

- (i)** Bod y Pwyllgor yn argymhell i'r Cyngor llawn y dylid newid enw'r Pwyllgor yn Bwyllgor Archwilio a Llywodraethiant;
- (ii)** Gofyn i'r Prif Archwiliwr Mewnol gynnal adolygiad o effeithiolrwydd y Cyngor ar gyfer delio gyda gweithio mewn partneriaeth;
- (iii)** Nodi'r hyn a wnaed yn y gorffennol a gwneud penderfyniad i barhau i gynnal hunanasesiadau blynyddol o effeithiolrwydd y Pwyllgor.

3.4.8 PWYLLGOR ARCHWILIO

3.4.8.1 Cylch Gorchwyl

3.4.8.1.1 monitro perfformiad trefniadau archwilio mewnol ac allanol y Cyngor a sicrhau ei annibyniaeth ac yn benodol :

- (i) ymgynghori gyda Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â phenodi archwilwyr allanol
- (ii) ystyried cynllun archwilio arfaethedig yr archwiliwr allanol
- (iii) ystyried Llythyr Blynyddol yr archwiliwr allanol
- (iv) cymeradwyo ar ran y Cyngor, ddatganiad o nodau ac amcanion y swyddogaeth archwilio mewnol
- (v) derbyn y Cynllun Archwilio blynyddol mewn perthynas â dyrannu adnoddau archwilio mewnol yn erbyn y gwahanol gategorïau o waith
- (vi) adolygu'r hyn y bu modd ei gyflawni o safbwynt gwaith archwilio mewnol ac allanol o gymharu â'r cynlluniau archwilio perthnasol
- (vii) ystyried Adroddiad Blynyddol a Barn y Rheolwr Archwilio a chrynodeb o weithgareddau archwilio mewnol (gwirioneddol ac arfaethedig) a'r lefel o sicrwydd y gall ei roi mewn perthynas â threfniadau llywodraethu corfforaethol y Cyngor
- (viii) sicrhau bod gan yr awdurdod system gadarn o reolaeth fewnol sy'n ei gwneud hi'n haws iddo gyflawni ei swyddogaethau ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol. Adolygu effeithiolrwydd y rheolaeth fewnol o leiaf unwaith y flwyddyn a chymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer ei gynnwys gyda Datganiad Cyfrifon yr awdurdod
- (ix) paratoi adroddiad ar gyfer cyfarfod blynyddol y Cyngor ar ei weithgareddau am y flwyddyn
- (x) sicrhau bod gan y swyddogaeth Archwilio Mewnol ddigon o adnoddau a'i bod yn cael ei lle priodol yn y sefydliad

3.4.8.1.2 Bydd y Pwyllgor yn gyfrifol am adolygu polisiau a gweithdrefnau cyfrifo'r Cyngor ac yn adolygu datganiad cyfrifon yr awdurdod cyn ei fabwysiadu gan y Cyngor. Bydd hyn yn cynnwys yn benodol –

- Ystyried a yw polisiau cyfrifo priodol wedi eu dilyn
- I roi unrhyw gyfarwyddiadau sydd eu hangen parthed cofnodiadau cyfrifo a systemau rheoli cyfrifon fel sy'n ofynnol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005
- Ystyried adroddiad yr archwiliwr allanol i'r rheiny sy'n gyfrifol am lywodraethu ar faterion sy'n codi o'r archwiliad cyfrifon

3.4.8.1.3 Bydd y Pwyllgor hefyd yn cynghori ar Bolisi'r Cyngor ar gyfer Atal Twyll a Llygredd gan gynnwys –

(i) adolygu effeithiolrwydd y polisi

(ii) derbyn adroddiad blynyddol gan y Pennaeth Swydogoeth (Adnoddau) ar weithredu'r polisi

3.4.8.1.4 derbyn adroddiadau gwaith gan yr archwilwyr mewnol ac allanol gan gynnwys crynodebau o adroddiadau Archwilio.

3.4.8.1.5 monitro ymateb y rheolwyr i adroddiadau Rheoli a, lle mae o'r farn bod hynny'n briodol, gwneud argymhellion i'r Pwyllgor perthnasol.

3.4.8.1.6 gall y Pwyllgor adolygu'r materion llywodraethu corfforaethol, rheoli risg a rheolaeth fewnol sy'n gysylltiedig â chyflawni unrhyw un o swyddogaethau'r Cyngor. Ynghyd ag adolygu'r dogfennau efallai y bydd y Pwyllgor, er mwyn cyflawni ei rôl archwilio, yn gofyn i unrhyw aelod neu swyddog o'r awdurdod ddod gerbron y Pwyllgor i egluro materion sydd o fewn eu maes gwaith:

(i) cydymffurfiaeth neu ddiffyg cydymffurfiaeth gyda gweithdrefnau'r Cyngor

(ii) cydymffurfiaeth neu ddiffyg cydymffurfiaeth gyda safonau llywodraethu corfforaethol sefydlog

(iii) i ba raddau y cafodd risgiau eu hystyried ac i ba raddau yr ymdriniwyd â'r risgiau hynny;

ac mae'n ddyletswydd ar y bobl hynny i fod yn bresennol os oes angen.

3.4.8.1.7 bydd y Pwyllgor yn cael ei gynghori gan y Pennaeth Swydogoeth (Adnoddau) fel y swyddog sy'n gyfrifol am weinyddiaeth ariannol a chan yr archwilwyr allanol a mewnol. Yn ychwanegol at hyn gallant, o fewn cyllideb a gymeradwywyd, ymfyn cyngor annibynnol o'r tu allan i'r awdurdod.

3.4.8.1.8 bydd gan archwilwyr allanol/mewnol y Cyngor hawl i ofyn i Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio ystyried unrhyw faterion y dylid, yn eu barn nhw, eu dwyn at sylw'r Cyngor.

3.4.8.1.9 ymarfer y pwerau a'r cyfrifoldebau ynglŷn â llywodraethu a rheoli risg:

(i) goruchwyllo a monitro gofynion cydymffurfiaeth a sicrwydd a bodloni ei hun ynghylch digonolrwydd y strwythurau, prosesau a chyfrifoldebau ar gyfer nodi a rheoli risgiau allweddol sy'n wynebu'r sefydliad

(ii) sicrhau cydymffurfiaeth gyda gofynion Statudol gan gynnwys Iechyd a Diogelwch

(iii) adolygu Fframwaith Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor gan gynnwys cytundebau atebolrwydd, Rheolau Gweithdrefn y Cyngor ac ati

(iv) derbyn, adolygu a chymeradwyo asesiadau risg a'r cynlluniau gweithredu a sefydlir o ganlyniad

- (v) sefydlu methodoleg ar gyfer asesu risg yn holl swyddogaethau'r Cyngor
- (vi) derbyn ac adolygu adroddiadau gan Swyddogion ar gynnydd a wnaed i weithredu ar gynlluniau gweithredu yn codi o'r asesiad risg o weithgareddau'r Cyngor a chytuno ar unrhyw waith gwella
- (vii) datblygu a pharhau i adolygu Strategaeth Rheoli Risg ar gyfer y Cyngor
- (viii) sefydlu proffil o risgiau ar draws y Cyngor a sefydlu blaenoriaethau ar gyfer gweithredu arnynt
- (ix) datblygu ac adolygu'r gofrestr risgiau a chynlluniau cysylltiedig i ymdrin â risgiau a gwneud argymhellion ynghylch dyrannu adnoddau i fynd i'r afael â'r risgiau a adnabuwyd
- (x) codi ymwybyddiaeth o reoli risg yn y Cyngor a sicrhau bod anghenion hyfforddiant ac addysg mewn perthynas â rheoli risg yn cael eu nodi ac yn cael sylw
- (xi) sicrhau bod llinellau cyfathrebu/adrodd priodol ac effeithiol yn eu lle yng nghyd-destun Rheoli Risg

3.4.8.1.10 I graffu ar faterion Rheoli Trysorlys fel sy'n ofynnol dan y Côd Ymarfer Rheoli Trysorlys a pholisïau Rheoli Trysorlys y Cyngor

3.4.8.2 Amllder Cyfarfodydd

3.4.8.2.1 Dylai gyfarfod o leiaf 3 gwaith y flwyddyn.

3.4.8.2.2 Rhaid i'r Pwyllgor gyfarfod os yw'r Awdurdod yn penderfynu hynny neu os yw traean o aelodau'r pwyllgor yn deisyf hynny mewn ysgrifen i'r Cadeirydd

3.4.8.3 Aelodaeth

3.4.8.3.1 Wyth aelod o'r Cyngor, gyda chydbwysedd gwleidyddol, ynghyd â dau aelod cyfetholedig i'w penodi gan y Pwyllgor.

3.4.8.3.2 Ni fydd aelodau'r Pwyllgor Gwaith yn gymwys i fod yn aelodau o'r Pwyllgor hwn. I'r graddau y mae hynny'n bosibl, rhaid i'r Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid fynychu pob cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio.

3.4.8.3.3 Bydd yr aelodau cyfetholedig, na fyddant yn aelodau o'r Cyngor, yn cael eu recriwtio am eu sgiliau sy'n briodol i waith y Pwyllgor Archwilio a chânt eu penodi gan y Cynghorwyr sy'n aelodau o'r Pwyllgor Archwilio am dymor penodol i'w bennu ganddynt ar adeg y penodiad.

3.4.8.3.4 Bydd gan holl aelodau'r Pwyllgor bleidlais.

3.4.8.3.5 Bydd y Pwyllgor Archwilio yn penodi ei Gadeirydd ac ni fydd y person hwnnw yn aelod o unrhyw un o'r grwpiau a gynrychiolir ar y Pwyllgor Gwaith ac eithrio pan fo'r holl grwpiau wedi eu cynrychioli ar y Pwyllgor Gwaith (a gall fod yn aelod cyfetholedig).

